

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ชีวิตนับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่สะท้อนภาพของสังคมต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นภายในปรากฏการณ์ฯ ไม่ว่าจะมาจากความเป็นชีวิต ผู้คนที่นิยมในชีวิตซึ่งก็คือ ชนชั้นกลางในเมือง ยุคสมัยที่เกิดปรากฏการณ์ฯ รวมทั้งสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยสาเหตุเหล่านี้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง "การสร้างและการบริโภคตัณยูในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน"

การศึกษาเรื่อง "การสร้างและการบริโภคตัณยูในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน" เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาคือ 1) เพื่อค้นหาตัณยูและการให้ความหมายของสื่อมวลชนในปรากฏการณ์ชีวิต 2) เพื่อค้นหาและศึกษาคุณค่าในการบริโภคชีวิตของชนชั้นกลางตามหลักการบริโภคของโบครียาร์ด 3) เพื่อศึกษาถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

จากการศึกษาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า ปรากฏการณ์ชีวิตเป็นปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์หรือปรากฏการณ์ของความหมายที่มีความสัมพันธ์กับสภาพและความหมายที่แฝงถึงการหวนกลับสู่อดีต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการโหยหาอดีตที่พบได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การกระทำเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการกระทำโดยอาศัยตัณยูที่เป็นสัญลักษณ์อย่างมีความหมายแทนการกลับสู่ความดีงามในอดีต 2) การต่อต้านวัฒนธรรมสมัยใหม่ เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นจากการให้คุณค่าต่อภูมิปัญญาดั้งเดิม และกล่าวโทษวิถีการบริโภคแบบตะวันตก และ 3) การหวนกลับสู่อดีตโดยอาศัยความเป็นเหตุผล คือ การให้คำอธิบาย แนะนำต่อตัณยูการบริโภคและการปฏิบัติ โดยอาศัยการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และการอธิบายให้ข้อมูลของสื่อมวลชน

จากข้อค้นพบในเบื้องต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ชีวิตเป็นเรื่องของชนชั้นกลางและเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจาก ความหลากหลายของตัณยูที่มีการนำเอาภูมิปัญญาของชาติต่าง ๆ และวิทยาการสมัยใหม่มารวมกันไว้เพื่อให้ได้เป็นของดี และมีความเป็นสากล อีกทั้งการผสมผสานระหว่างวิถีการปฏิบัติและการบริโภคที่จะคอยย้ำให้อุดมการณ์

มีความเฉพาะตัวและคงทนถาวรเพื่อเป็นรูปแบบปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสำหรับชนชั้นกลางที่แสวงหาวิธีการพึ่งตนเองและแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่เป็นอยู่ การอธิบายให้ความหมายต่อสัญญาต่าง ๆ ในสื่อมวลชน ที่นับว่าเป็นหลักฐานสำคัญ ซึ่งปรากฏเด่นชัดถึงความสอดคล้องกับลักษณะของสังคมสมัยใหม่ที่มีพื้นฐานการก่อกำเนิดจากความเป็นเหตุเป็นผล (Rationality) และยังส่งผลต่อวิถีชีวิตรวมทั้งวิถีคิดของคนในสังคม ฉะนั้น การให้ความหมายโดยการอธิบายให้เหตุผลต่อสัญญาจึงเป็นวิธีการที่สำคัญกับความเป็นชนชั้นกลางในเมืองซึ่งเติบโตมาพร้อมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีการศึกษา นอกจากนี้ ลักษณะของการอธิบายต่อวิถีของการปฏิบัติ เช่นการทำสมาธิ ที่เบนออกสู่วิถีทางโลก กล่าวคือ การทำสมาธิ ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เพื่อวัตถุประสงค์แห่งการเกิดปัญญา แต่ในบริบทชีวิต การทำสมาธิถูกนำมาใช้ในวิธีการบำบัดสุขภาพ อันเป็นวิธีการที่มุ่งสนองต่อสุขภาพทางกาย เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไป ตามความปรารถนาของมนุษย์ แทนการละทิ้งความปรารถนาหรือความอยาก

จากปรากฏการณ์ของการให้ความหมายที่พบในส่วนแรกนั้น ปรากฏการณ์ชีวิตยังคงเป็นปรากฏการณ์ของการบริโภครวมความหมายของชนชั้นกลางผู้บริโภคชีวิตเช่นกัน หากแต่เป็นความหมายในระดับทั่วไป คือ การบริโภคเพื่อสุขภาพ ทว่า ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความหมายไม่น้อยอีกเช่นกัน เพราะถ้าปราศจากการให้ความหมายของสื่อมวลชนด้วยวิธีการที่ชี้ให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผล อาทิ การให้ความหมายต่อข่าวกล้องที่แปรเปลี่ยนภาพลักษณ์เป็นข่าวเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม้แต่องค์พระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นแบบอย่างในการบริโภค เพราะคุณประโยชน์ที่มีในข่าวกล้อง ฉะนั้นแล้ว การบริโภครักจะไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกับแบบแผนการบริโภคที่แตกต่างจากวิถีดั้งเดิมที่เป็นอยู่ในสังคม

ชนชั้นกลางบริโภคชีวิตด้วยหน้าที่เชิงการใช้สอย ทั้งนี้เพราะ เจ็บใจที่เกิดขึ้นกับทางกาย คือ บุคคลผู้มีปัญหาทางสุขภาพ และบุคคลผู้มีความสนใจเป็นพื้นฐาน ที่กำลังแสวงหาทางเลือกเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและสนองต่อความสนใจของตน ในประเด็นของผู้ประสบปัญหาทางสุขภาพ อธิบายได้ว่า การบริโภคชีวิตเป็นเพราะระบบเดิมที่ชนชั้นกลางเคยพึ่งพาอาศัยนั้น กลับไม่ได้ช่วยให้บรรลุต่อปัญหานั้นได้ สอดคล้องกับเงื่อนไขการโทษหาอดีตที่ว่า เมื่อปัจเจกบุคคลอยู่ในสภาวะที่ติดกรอบ และขาดความรู้สึกที่มั่นคง จึงได้แสวงหาวิถีทางที่มีลักษณะเคลื่อนไหวมากกว่า กล่าวคือ เมื่อชนชั้นกลางประสบปัญหาทางสุขภาพ แต่การแพทย์แบบแผนก็ไม่อาจจะช่วยได้ เมื่อทางหลักทางเคียวที่มีอยู่ไม่สามารถเป็นทางที่จะช่วยทำให้บรรลุปัญหาได้ ชนชั้นกลางจึงเลือกที่

จะแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยการแสวงหาทางเลือกที่ตัวเองคิดว่าจะพึ่งพาได้ คือ การบริโภคชีวิต สอดคล้องกับลักษณะของความเป็นชนชั้นกลางที่ดิ้นรนและไม่ยอมพ่ายแพ้ต่อสถานการณ์

ในภาพอีกด้านหนึ่งของชนชั้นกลาง ผู้ที่สนใจสุขภาพเป็นพื้นฐาน ถึงแม้จะแสดงให้เห็นว่า การบริโภคชีวิตอยู่ในหน้าที่เชิงการใช้สอย ขณะเดียวกัน ยังแสดงให้เห็นถึง การแลกเปลี่ยนเชิง สัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน กล่าวคือ เพราะการบริโภคชีวิตในมิตินี้ คือ การบริโภคที่สามารถจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะการบริโภคคุณค่าในวัตถุหากแต่เป็นคุณค่าที่แท้จริงที่เกิดจากการให้ความหมายต่อวัตถุนั้น ๆ อาทิ น้ำอาร์ซี อาจมองได้ว่าเป็นน้ำข้าวในสุกสมัยใหม่ ที่มีส่วนผสมให้มากขึ้นกว่าการใช้รัฐพิธีอย่างเดิย แต่ยังมีรัฐพิธีอีกหลากหลาย ที่สำคัญคือ ความหมายแทนคุณประโยชน์ที่มีต่อรัฐพิธีเหล่านี้ และมีความหมายอย่างยิ่งต่อชนชั้นกลางผู้สนใจสุขภาพ

จากการให้ความหมายอันเกิดจากคุณค่าที่แท้จริงที่จะกระตุ้นให้เกิดการบริโภค หากเปรียบเทียบกับความหมายที่ก่อให้เกิดการบริโภคในบริบทอื่น ๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้ อาทิ การบริโภคพระเครื่อง การบริโภคนิตยสาร เหล่านี้ คือการบริโภคความหมายที่มีคุณค่าเกินเลยจากตัววัตถุ หรือคุณค่าวงที่ถูกสร้างขึ้น ฉะนั้น การบริโภคชีวิต อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปการณ์ของการย้อนกลับในอีกมิติของการบริโภคที่มุ่งสู่คุณค่าจริงอันเกิดแต่ภายในตัววัตถุนั้นเอง

ในตรรกวิทยาเชิงคุณค่าสัญลักษณ์ ถึงแม้จะไม่พบโดยตรง แต่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การบริโภคชีวิตของชนชั้นกลางยังแสดงถึงความเจาะจงทางชนชั้น ไม่ว่าจะเป็วิถีการบริโภคและการปฏิบัติที่นำเอาความหลากหลาย เพื่อนำแต่สิ่งที่ดีมาใช้ ความสนใจเพราะความเป็นเหตุผลที่อธิบาย และพิสูจน์ได้ตลอดจนการมีกิจกรรมในแบบที่เฉพาะตัว จึงนำมาสู่ความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีการปฏิบัติหรือเป็นอุดมการณ์ทางเลือก

การบริโภคชีวิตของชนชั้นกลาง อีกนัยหนึ่งแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ร่วมระหว่างชนชั้นกลางด้วยกัน หรือ เพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ที่บ่งบอกว่าผู้บริโภคเป็นใครและอยู่ในส่วนใดของสังคม ดังนั้น การสร้างมาตรฐานให้แก่ชนชั้น เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์และเป็นความแตกต่างที่เด่นชัด จึงเป็นสิ่งที่ปรากฏในตรรกวิทยาค่าสัญลักษณ์ (Sign Value) ของการบริโภคชีวิตของชนชั้นกลางในปรากฏการณ์ชีวิต

สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า มูลค่าเชิงสัญญาและการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ ถูกห่อหุ้มด้วยมูลค่าการใช้สอย เพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ทางชนชั้นสู่สังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) การบริโภคชีวิตของชนชั้นกลาง ถึงแม้จะปรากฏในระดับมูลค่าเชิงใช้สอยอย่างชัดเจน แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ยังแสดงถึงการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางชนชั้นผ่านการบริโภคในระดับการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ และมูลค่าเชิงสัญญาด้วยเช่นกัน

ในส่วนของการศึกษาท้ายสุด สรุปได้ว่า ปรากฏการณ์ชีวิตอาจไม่เป็นที่แพร่หลาย ถ้าขาดสื่อมวลชน เริ่มตั้งแต่ชีวิตเป็นที่รู้จักมากขึ้นในสังคม จนกระทั่งเกิดเป็นกระแสความนิยมของคนในสังคม ส่วนหนึ่งที่สำคัญ เนื่องมาจากสื่อมวลชน ในปรากฏการณ์ชีวิตสื่อมวลชนยังได้แสดงหน้าที่อย่างหลากหลาย นับจากหน้าที่ของการให้ความหมายที่เด่นชัดโดยการอธิบาย อาศัยหลักเหตุผล สอดคล้องกับยุคสมัย การแสดงหน้าที่โดยการเผยแพร่แนวคิดหรืออุดมการณ์การบริโภค ที่เรียกได้ว่า เป็นอุดมการณ์ที่แตกต่างกับกระแสหลัก ที่ไม่เคยปรากฏภาพการเสนออุดมการณ์ในบริบทของสุขภาพอย่างเด่นชัด เช่นในปรากฏการณ์ชีวิต แต่มิได้หมายความว่า สื่อมวลชนไม่เคยนำเสนออุดมการณ์อย่างชีวิตหรือธรรมชาติบำบัดมาก่อน หากแต่ไม่ปรากฏชัด หรือกระจัดกระจายอยู่ในวงแคบสำหรับผู้สนใจอย่างจริงจังเท่านั้น การแสดงหน้าที่ในการถ่ายทอดอุดมการณ์นี้ อาจเป็นผลจากการหลอมรวมความต้องการที่กระจัดกระจาย จนกระทั่ง กลายเป็นการรวมตัวที่ชัดเจนและปะทุขึ้นเป็นความสนใจของคนในสังคม อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดอุดมการณ์เช่นนี้ ถือว่าเป็นอุดมการณ์ที่แตกต่างจากอุดมการณ์เดิม หมายถึง วิธีการบริโภคในแบบที่เป็นอยู่ในสังคม การนำเสนอโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ หรือ โทรทัศน์ อาจไม่ได้อยู่ดลออกไป หากความนิยมหรือความต้องการลดลงไป ทว่า ชีวิตก็ได้อาศัยนิตยสารเป็นเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดและคงความเป็นอุดมการณ์ให้อยู่ได้ในสังคม แม้จะเป็นเพียงพื้นที่เล็ก ๆ ในสังคมก็ตาม อีกทั้งใช้ความพยายามที่จะไม่ทำให้อุดมการณ์ชีวิตเป็นอุดมการณ์ที่ทวนกระแสเพื่อลดแรงต้านจากกระแสหลัก ด้วยการนำเสนอการอธิบายให้เหตุผล การทำหน้าที่ในการนำเสนอทางเลือกใหม่ และการทำหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะอันเป็นกลยุทธ์หนึ่งเพื่อให้คนในสังคมเข้าใจและเข้าถึงอุดมการณ์ได้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างสำคัญในปรากฏการณ์ชีวิต โดยการทำหน้าที่ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดทางการเก็บข้อมูลในส่วนของกำกวม ซึ่งเป็นการกำกวมผู้บริโภครายแรกที่กำหนดไว้ในวิธีการวิจัย คือ การกำกวมเจาะลึก เมื่อได้นำวิธีการไปใช้ในเหตุการณ์จริง ครั้งแรก ผู้วิจัยได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มเป้าหมาย เหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเก็บข้อมูล จึงเปลี่ยนวิธีการมาใช้การกำกวมอย่างไม่เป็นทางการและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในส่วนของกำกวมค่าในการบริโภคชีวิตจริงของชนชั้นกลางนั้นเป็นการศึกษาจากผู้บริโภคโดยตรง และที่สำคัญ คือ เป็นผู้บริโภครายแรก มีความสนใจอย่างจริงจัง เพราะมีเงื่อนไขทางสุขภาพเป็นตัวกำหนด และมีพื้นฐานความสนใจสุขภาพ ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะทำการศึกษาในส่วนของสื่อมวลชนหรือผู้บริโภคที่มีได้มีเงื่อนไขทางสุขภาพเป็นตัวกำหนดอย่างในการศึกษาครั้งนี้

การที่เราจะทำความรู้จักกับสังคมได้นั้น การศึกษาในเรื่องของปรากฏการณ์ถือเป็นการที่ควรให้ความสนใจ เพราะปรากฏการณ์คือ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคมหรือกลุ่มคนที่อยู่ในปรากฏการณ์นั้น ๆ

ในวิชาชีพสื่อมวลชน การรู้ถึงความต้องการของคนในสังคม การรู้เท่าทันในปรากฏการณ์ และรู้ถึงความต้องการของตนเอง นับได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อวิชาชีพที่มีการรับผิดชอบในสังคม ดังนั้น หากการศึกษาครั้งต่อไปควรได้ศึกษาถึงปรากฏการณ์อื่น ๆ เช่นกัน อาทิ ปรากฏการณ์การสนใจในสินค้าเพื่อสุขภาพและธรรมชาติของคนในปัจจุบัน ปรากฏการณ์ความสนใจของวัยรุ่นกับสินค้าเทคโนโลยี เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานของสื่อมวลชน และการรู้เท่าทันสังคมทาง